

Projev předsedy Senátu PČR MILANA ŠTĚCHA

Vážené dámy a pánové,

na konci srpna jsme si připomněli tři roky od podpisu Memoranda o stálé spolupráci mezi AV ČR a Senátem. Za tuto spolupráci, která je oboustranně prospěšná, vám chci poděkovat. Uspořádali jsme společně odborné konference, kulaté stoly a semináře. Z těch nejdůležitějších připomínám například seminář *Problémy spolupráce mezi akademickou a komerční sférou*, shromáždění k 1150. výročí příchodu sv. Cyrila a Metoděje na Velkou Moravu, konferenci historiků k 75. výročí okupace nacistickým Německem, kulaté stoly *Praha v kontextu vědní politiky* nebo *Spolupráce veřejného a soukromého sektoru ve výzkumu, vývoji a inovacích*. Na některých z nich spolupracujeme přímo s Akademií věd, na jiných s jejími ústavy. Na mnohé akce, kde Akademie věd není přímo spoluorganizátorem, zveme experty z AV ČR jako řečníky, přednášející apod.

Přesto jako vždy existuje prostor pro zlepšení a rozšíření naší spolupráce. Dovoluji si například upozornit, že v současnosti vzniká koncept odborných aktivit v prostorách Senátu na funkční období 2015–2016. Uvítáme proto jakékoli vaše nápady a iniciativu.

Další možností je posílit spolupráci Senátu a ústavů AV ČR na expertní úrovni (posudky, poradenství, analýzy atd.). Senát chce jít v tomto příkladem ministerstvům a dalším institucím veřejné správy. Jako případná se jeví aplikace *Strategie AV21* na možnosti expertní činnosti. Efektivnější využití synergie akademické a politické sféry patří k našim nejdůležitějším úkolům do budoucna. Kdybychom to činili již dříve, třeba bychom se vyhnuli některým mýtům a omylům, které mezi mnoha politiky silně zakořenily. Zmíním tři z nich:

- „Je třeba podporovat aplikovaný výzkum (ekonomická rentabilita). Základní výzkum je luxus, věda pro vědu.“ Není to však pravda – viz výzkumy prof. Antonína Holého z Ústavu organické chemie a biochemie AV ČR. Nelze naplánovat vynálezy, ani zisk z nich plynoucí. Kalkulovala s tím koncepce vědecko-technické revoluce za minulého režimu (její výsledky známe). Převratné objevy ovšem vznikají i náhodou; věda a výzkum jsou běh na dlouhou trať. Musíme mít odvahu podporovat ambiciózní výzkumné projekty, i když jejich výsledek není jistý. Samozřejmě máme rezervy v provázání výzkumné sféry a praxe. Situace se lepší, i když ne dost rychle. Vinen je i soukromý sektor (na mysli mám nedostatek odvahy). Přitom inovace je nejlepší zajištění proti krizi a pro udržení konkurenceschopnosti. Některé firmy ale nechtějí pochopit, že spolupráce musí být výhodná oboustranně.

- „Preferujeme jen přírodovědné a technické obory (opět kvůli rentabilitě), humanitní a společenskovědní obory jsou pavěda.“ Když někdo mluví o pavědě, mám pocit, že zakrývá vlastní neznalost. Jsem pro podporu přírodovědných a technických oborů – alarmující je však nedostatek uchazečů o VŠ studium v nich. Nevyužíváme kapacitu lidských zdrojů, kterou máme. Výsledky SŠ žáků v matematice a přírodních vědách bývaly solidní, nyní je situace horší; ovšem i mnozí z těch, co vlohy mají, nepokračují na VŠ – ptám se, proč? Tyto obory ale nejvíce přispívají k růstu HDP, protože jsou vázány na významná produkční odvětví. Úspěšnost země ovšem není definována jen mírou růstu HDP. Země je bohatá historií, kulturou, tradicemi a lidmi-občany. Současným trendem je globalizace – specifika si nicméně musíme zachovat.

Neoliberálové by snad chtěli vytvořit univerzálního světového zákazníka; bylo by to skvělé pro zefektivnění výroby, snižování nákladů apod., ale to je vše. Existují odvětví, která nelze nahlížet pouze optikou výnosů – věda je jistě jedním z nich.

- „Akademie věd je zbytečná, výzkumné ústavy je třeba spojit s VŠ a zrušit samostatnou rozpočtovou kapitolu.“ Prohloubení spolupráce mezi VŠ a AV ČR je žádoucí, slučování rozhodně nikoli. Zvláštní je, že zrovna stoupenci volného trhu nechápou, že i věda potřebuje konkurenční prostředí a zdravou soutěživost. AV ČR navíc představuje významný symbol a jsou s ní spojeny nejambicióznější výzkumné projekty, které ČR ve spolupráci se zahraničními institucemi realizuje.

Souhlasím, že by naše věda měla být více světová. Některé obory takových výsledků dosahují, mnohé ale nikoli. Není to nedostatkem vůle či talentovaných lidí, ale v první řadě tím, že nemají optimální podmínky. Odtud pramení i odliv mozků do vyspělých zemí. Připomíná mi to situaci po sovětské okupaci v roce 1968, kdy odešlo mnoho schopných lidí. Nyní žijeme ve svobodě a situace je obdobná; bohužel jde často o mladé a nejperspektivnější vědce. Potřebujeme proto velkoryseji podporovat programy typu Návrat. Týká se to ale i zahraničních vědců, jimž lze vytvořit podmínky, které ve svých zemích nemají. Problém nedostatečné světovosti české vědy je především problémem našeho přístupu. Věřím, že se to brzy změní. Senát chce proto být vyslancem zájmů AV ČR a české vědy mezi politiky – ostatně v Senátu již někteří vědci pracují.